

Att förebygga ekonomisk brottslighet inom upphandling och välfärd

En guide till förutsättningar och verktyg

Förutsättningar och verktyg

Har din organisation förutsättningar att förebygga ekonomisk brottslighet? För att din organisation ska höja er förmåga att stänga ute oseriösa aktörer och främja sund konkurrens, behöver ni börja med att se över förmågan för detta i er egen organisation.

Organisatoriska förändringar är nyckelåtgärder för att komma framåt i arbetet med att förebygga ekonomisk brottslighet. Att riva murarna internt och arbeta tvärfunktionellt i större utsträckning är en av flera avgörande faktorer.

Här presenterar vi en guide till vilka förutsättningar som krävs i din organisation och vilka uppgifter du kan använda för att riskbedöma leverantörer.

Har din organisation förutsättningar att förebygga ekonomisk brottslighet?

Det finns många saker ni som organisation kan göra för att öka möjligheten att välja seriösa leverantörer. Genom att göra det förebygger ni ekonomisk brottslighet och osund konkurrens i samhället. Följande organisatoriska förutsättningar är avgörande för att komma framåt i arbetet med att motverka arbetslivskriminalitet och välfärdsbrott:

☐ **Medvetenhet och riskanalys**

Genom att vara medvetna om vilka risker som finns, kan ni öka möjligheten att motverka ekonomisk brottslighet. Det är viktigt att veta var problemen finns, och förstå när det finns en ökad risk. När riskerna är stora behöver ni vara särskilt noggranna med att utforma krav och avtalsvillkor. Detta för att motverka riskerna och ge er möjlighet att göra fördjupade kontroller och kunna påföra konsekvenser vid avtalsbrott.

Arbetslivskriminalitet och ekonomisk brottslighet förekommer inom alla typer av branscher och finns i hela landet, men några vanliga riskfaktorer är:

- Många underleverantörer
- Komplexa företagsstrukturer
- Utländska företag
- Mycket utländsk personal
- Personalintensiva branscher som exempelvis städ, bygg och transport
- Branscher med låga kvalifikationskrav
- Branscher med personalbrist
- Tidsbegränsade anställningar
- Fragmenterat ansvar för tillstånd och tillsyn
- Tidspress
- Mycket pengar

☐ **Dokumenterad strategi**

För att kunna motverka ekonomisk brottslighet och främja sund konkurrens behöver ni ha en dokumenterad strategi som hjälper er att synliggöra arbetet både internt och externt. Då får ni bra förutsättningar att arbeta förebyggande genom hela organisationen.

En del i strategin är att formulera era intentioner i policyer och styrdokument. Men det viktigaste är att det ni skriver verkligen efterlevs i praktiken. Det är avgörande att ledningen agerar med prioriteringar och beslut som stöttar det brottsförebyggande arbetet.

Några relevanta styrdokument där ni kan ta med era intentioner är:

- Uppförandekod för anställda, konsulter och leverantörer
- Hållbarhetspolicy
- Inköbspolicy
- Vision och värdeord

☐ **Ansvar och samverkan**

För att kunna jobba förebyggande i praktiken behöver ni ha en tydlig ansvarsfördelning mellan olika roller. Ni behöver också ha rutiner och strukturer för såväl intern som extern samverkan.

Exempel på roller och ansvar som ni behöver ta ställning till:

- Vem som gör vad när det gäller leverantörskontroll
- Vem som gör vad när det gäller avtalsuppföljning
- Vem som har mandat att utfärda konsekvenser vid avvikelser
- Hur ni samverkar och utbyter erfarenheter mellan upphandling, verksamhet och tillsyn

☐ Tydliga avtal

Avtalet är ert viktigaste verktyg för att kunna agera mot osund konkurrens, arbetslivskriminalitet och välfärdsbrottslighet.

I avtalet behöver ni formulera krav på leverantören, som ger er möjlighet att göra kontroller och påföra konsekvenser.

Det är viktigt att ni ställer krav på arbetsrättsliga villkor och att det som gäller för avtalsparten även gäller för eventuella underleverantörer. Det är också viktigt att ni gör kontroller och uppföljningar, och att ni faktiskt påför konsekvenser vid avtalsbrott.

Exempel på viktiga avtalspunkter:

- Att godkännande för F-skatt finns i alla led
- Bra arbetsrättsliga villkor i alla led
- Att alla underleverantörer ska godkännas av er
- Legitimerad personal
- Sanktionstrappa, inklusive viten för avvikelser inom till exempel skatter, avgifter och arbetsrättsliga villkor

☐ Rutin för kontroll

Säkerställ att ni har en tydlig rutin för vem som utför kontrollerna och vad som ska kontrolleras.

Exempel på viktiga verktyg som ni kan använda för skrivbordskontroll:

- Informationen ni får via en kreditupplysning
- Annan tillgänglig information, exempelvis hemsidor och recensioner på webben
- Andra källor så som myndighetsbeslut, som ni kan använda om ni har misstankar mot företaget, men inte kan utesluta dem på grund av kreditvärdighet eller liknande

Komplettera era skrivbordskontroller med fysiska arbetsplatskontroller.

Guide: Riskbedömning av leverantörer

Här presenterar vi en guide för att göra en riskbedömning av leverantörer. Uppgifterna som behövs är offentliga och du har tillgång till dem om du använder ett kreditupplysningsverktyg. Du kan även hämta uppgifterna direkt från respektive myndighet (Skatteverket, Kronofogden och Bolagsverket).

Indikatorerna var och en för sig behöver inte tyda på oegentligheter. Däremot kan flera indikatorer sammantagna och sedda i sitt sammanhang ge er skäl att göra vidare utredningar. Då kan du behöva gå vidare för att kontrollera om det finns skäl för uteslutning.

Det kan till exempel innebära att begära ut myndighetsbeslut. Beslut som fattats av myndigheter fångas inte upp av automatiserade kontroller såsom kreditupplysningsverktyg. Du behöver därför fråga relevanta myndigheter om det finns beslut.

Från Skatteverket kan du ha nytta av omprövningsbeslut med skattetillägg. Andra myndigheter som kan ha relevanta beslut är Arbetsmiljöverket, Migrationsverket och IVO.

Kontrollera grunduppgifter

JA=

Skatteregistreringar

Besvara följande frågor

Är företaget registrerat för F-skatt?

Är företaget registrerat för moms?

Är företaget registrerat som arbetsgivare?

Normalt ska svaret vara ja på dessa tre frågor. Även om alla registreringar finns på plats bör du kontrollera företaget ytterligare för att göra en samlad bedömning.

Beslutade arbetsgivaravgifter

Besvara denna fråga

Finns beslutade arbetsgivaravgifter som motsvarar rimlig löneutbetalning för företaget?

Beslutade arbetsgivaravgifter multiplicerat med tre ger dig en ungefärlig utbetald bruttolön. Vad blir det i snittlön per anställd? Bedöm om det verkar rimligt.

Det kan dock finnas omständigheter och undantag som gör att det kan se konstigt ut, trots att det är legitimt. Det är också möjligt att leverantören använder komplicerade omständigheter för att dölja något. Om det verkar komplicerat kan ni se det som en riskfaktor.

Kronofogden

Besvara denna fråga

Är företaget skuldfritt hos Kronofogden?

Företaget bör inte ha skulder hos Kronofogden. Tänk på att det kan dröja innan till exempel obetalda skatter och avgifter syns hos Kronofogden.

Årsredovisning

Besvara denna fråga

Finns tillstyrkt årsredovisning?

Om det finns revisorsanmärkning eller saknas årsredovisning trots krav så är det en stark varningssignal.

Kontrollera riskindikatorer och gör en samlad bedömning

JA=

Styrelse

Finns någon av följande riskindikatorer?

Frekventa styrelsebyten

Otydlig eller ofullständig styrelsesammansättning

Många uppdrag inom skilda branscher

Historik med många konkurser

Företagsnamn

Finns någon av följande riskindikatorer?

Organisationsnumret är från början tilldelat ett helt annat företagsnamn och annan verksamhet

Företagsnamnet har ändrats flera gånger

Det finns andra företag med snarlika namn

Företagsadress

Finns någon av följande riskindikatorer?

Boxadress

Företagsadress avviker från verksamhetsorten

Utlandsadress

Det är viktigt att bedöma uppgifterna om styrelsen, företagsnamn och adress även om de första grunduppgifterna ser bra ut. Det beror på att företag som används som brottsverktyg kan ha korrekta registreringar och vara skuldfria, för att framstå som seriösa. Genom att granska fler uppgifter kan du hitta tecken som eventuellt indikerar att företaget inte är så seriöst. Var exempelvis vaksamma på så kallade historikbolag. Ett historikbolag är ett aktiebolag som tidigare ägare har sålt vidare med bibehållna registreringar.

Komplettera med att söka på internet och kolla på företagets webbplats. Jämför kontaktuppgifter och information om företagets verksamhet på webben med de uppgifter du fått från företaget. Finns det andra indikationer på webben eller bland recensioner och nyhetsartiklar som du reagerar på? Ställ frågor till företaget och be dem förklara.

Om din sammantagna bedömning visar på risk för oegentligheter, kan du behöva göra ytterligare kontroller, exempelvis begära ut myndighetsbeslut.

Webbplats, sociala medier, recensioner/omvärldsbevakning

Finns någon av följande riskindikatorer?

Låga priser och snabb service

Skrivningar som "Vi är seriösa" på företagets webbplats

Otydliga kontaktuppgifter eller om företaget är svåra att kontakta

Information på exempelvis webbplats om "personal" som inte stämmer med beslutade arbetsgivaravgifter

Beskrivning av verksamhet på webbplatsen eller i sociala medier stämmer inte överens med tjänsten de lämnar anbud för

Många dåliga recensioner som vittnar om att företagets representanter inte dykt upp eller inte går att få tag på

Nyheter om att företaget eller dess företrädare förekommit i rättsfall eller om de har uteslutits från annan upphandling

[Läs mer på skatteverket.se/upphandlingochvalfard](https://skatteverket.se/upphandlingochvalfard)